

Bálint Sándor munkássága

Gyuris György bibliográfiája

Nemrég a közgyűjteményi dolgozók egyik szakmai tanácskozásán hangozott el – éppen egy könyvtáros említette –, hogy a nyomtatott bibliográfiákat most már gyakorlatilag elfelejthetjük. Kissé meglepő volt ez a kijelentés, mert éppen erre az összegyűjtésre készülve néztem át a Magyar nemzeti bibliográfia utolsó három évfolyamát, és azt tapasztaltam, hogy az önállóan közreadott címjegyzékek mennyisége mintha emelkedett volna a jelzett időben. (A rejtett bibliográfiák túlnyomó többsége rendeltetéséből fakadóan más kategóriába tartozik, ennél fogva nem hasonlíthatók össze az előbbiekkkel.) Érdekes lenne egyszer mélyebben is elgondolkodni arról – netán szakmai vitát rendezni róla –, hogy a számítógépes adatbázisok korában miért jelennek meg továbbra is ilyen szép számban hagyományos bibliográfiák. Nagy általánosságban, jókora, bár feltehetően a valósághoz közelálló leegyszerűsítéssel azt mondhatnánk, hogy nyilván azért, mert szükség van rájuk. Sokféle indíték lehetséges, de az MNB tételeiből az jól kitapintható, hogy egy-egy szűkebb szakterület, egy-egy intézmény, egy-egy kisebb vagy nagyobb település így akarja és tudja demonstrálni a létét, átvinni a köztudatba tevékenységét, annak sajátos lényegét. Bizonyosan állítható az is, hogy egy-egy alkotó vagy politikus, egy-egy tudós, költő, író, zeneszerző stb. munkásságának fel- és bemutatására szintén – és még mindig – hatásos, kitűnő segédeszköz a nyomtatott bibliográfia.

Kiváló példa erre Gyuris György pár hónapja közzétett összeállítása. A jelző ez esetben éppúgy igaz a tartalomra, mint a megvalósítás magas színvonalára. A megszokott tematikához (a tőle, illetve a róla megjelent írások) képest jelentékeny többlet, hogy a formálódó kultusz adatait, irodalmát is felsorakoztatja. Bálint Sándor (1904–1980) nagyformátumú személyiség volt, azok egyike, akik okvetlenül megérdemlik, hogy életművüket az utódok ily módon is reprezentálják. Szegeden élt és munkálkodott, jelentősége azonban messze túlmutat a város és a Dél-Alföld határain: hagyatéka, öröksége országos érték, amelyet nemzetközileg is elismernek és megbecsülnek. Pedagógusként, egyetemi tanárként és etnográfusként egyaránt jeleset alkotott, a vallási néprajz iskolateremtő nagymestere. Talán az idősebb kollégák még emlékeznek

rá, hogy néhány esztendeig a szegedi egyetemi könyvtárban dolgozott tudományos kutatóként. Egy ideig, a második világháború után – amikor még látszott esély az ország tényleges demokratizálódására – közéleti, politikai szerepet is vállalt, 1947–48-ban a Demokrata Párt országgyűlési képviselője volt. Haláláig köztiszteletnek örvendett, kivételes tekintély övezte; habitusát, magatartását jellemző tény, hogy a közelmúltban kezdeményezték boldoggá avatását is. Sokat publikált, könyveit, cikkeit mindmáig gyakran forgatják, idézik, hasznosítják; nemcsak tanítóképző és tanárképző intézeti, valamint egyetemi tanítványai, hanem még sokan mások vallják mesterüknek.

A jeles tudósról és a nagyszerű emberről nem először jelent meg bibliográfia: Péter László már a hetvenedik születésnap alkalmából közzétett egy jegyzéket, és azóta visszamenőleg is újabb tételek kerültek elő. Gyuris György mindezt egybeolvasztotta, és saját gyűjtéssel kiegészítette, egészen ez év elejéig (az utolsó tétele januári dátummal látott napvilágot). Róla a könyvtáros szakma jól tudja, hogy a bibliográfia egyik legnevesebb hazai szakembere, számos rangos összeállítást adott már közre. Ezúttal is mestermunkát alkotott, méltót a nagy előd életművéhez. Az ún. szegedi bibliográfiai iskola minden erényét felvonultatja. Következtesen alkalmazza az autopszia elvét; ha nem sikerült kézbe venni valamelyik művet, azt a tétel előtt csillaggal jelzi, de igencsak nagy türelem kell hozzá, hogy ilyet találjunk a kötetben. A különleges műgonddal készített lajstrom is világosan bizonyítja, hogy e műfajban (vagyis a személyi bibliográfiáknál) a szoros időrend felel meg leginkább a célnak. Vagyis alapjában véve a saját írások megjelenésének sorrendjét követi, és – látszólag némi töréssel, valójában a leginkább elfogadható módon – a rólu szóló ismertetéseket mindjárt a szóban forgó kötet leírása után közli. A Bálint Sándorról megjelent többi közlemény ismét időrendben sorakozik, de nem elkülönítetten, hanem egységbe olvasztva a tőle származó írások kronológiai rendjével. Ily módon pontosan nyomon követhető az életút fejlődése, kideríthető a mindenkori visszhang nagysága, felsejlik a fogadtatás mélysége stb. Más szóval és tömören: kirajzolódik előttünk a pályakép hiteles váza. Bálint Sándor műveinek leírásait kurzív (dőlt), a többit álló betűvel szedette. A másik örvendetes, a használatot nagyban elősegítő megoldás, hogy a poligráf műveket, vagyis a gyűjtő köteteket analitikusan írta le, tehát a

részdokumentumokra is kereshetünk; ezek viszont nem kaptak önálló tételt, hanem alárendelten jelennek meg. Gyuris György érdekes és figyelemre méltó megoldást alkalmaz a tételeszámozásnál. Az ún. főtételek mindegyike félkövér sorszámot kapott (a szám után nincs pont, mert az voltaképpen felesleges), az analitikus tételeket szintén számozta, ám minden főtételek belül előlről kezdve. Az ismertetéseket, illetve az analitikus tételek további altételeit kisbetűvel különbözteti meg egymástól. Mindez a mutatóban is tükröződik. Az utolsó sorszám 1116, de akad néhány dupla tétel is (ugyanazon a számon két leírás található – pl. 828-1, 828-2), ezekkel, továbbá a sok analitikus altétellel és az ismertetésekkel együtt a mennyiség alighanem meghaladja a kétezret.

Csakis a kézbevételel vált elérhetővé, hogy szinte mindegyik leíráshoz társul annotáció, fekete ponttal elválasztva és valamivel keskenyebb hasábra szedve. A magyarázatok egy része kiegészíti a bibliográfiai adatokat (pl. feloldja a szerző névjelét, utal a fényképekre), másik hányaduk viszont a tartalomról is tájékoztat: pl. a tárgyalt személyről vagy Bálint Sándor állásfoglalásának lényegéről. Gyuris György a szegediektől megszokott komplex vagy összevont mutatót alkalmazza. A személy- és helynevek mellett Bálint Sándor önállóan megjelent műveinek címeit, valamint a testületi neveket is magukban foglaló tárgyszavakat egységes betűrendben sorolja fel, számos utalóval, több helyen a fölé- és alárendeltségi viszonyt is jelezve. Külön tanulmányozást kíván és érdemel a rövidítések rendszere. A kötet tipográfiája egyszerű, és némi elmélyülés után könnyen áttekinthető.

A *Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány* (ez egy római katolikus intézmény) és a szegedi Múzeumi Tudományért Alapítvány igen jó szolgálatot tett a százhuszonkét oldalas, kéthasábos bibliográfia közreadásával. Megjósolható: a néprajz, az irodalom-, egyház- és politikatörténet kutatói és a tájékoztató könyvtárosok egyaránt haszonnal és örömmel forgatják majd. Különösen ajánlható a kezdő bibliográfusoknak, akik láthatják, egy konkrét és friss példán szemlélhetik, miként lehet és kell igazán jó bibliográfiát készíteni. Olyat, amely az adatbázisok világában is használóra talál.

B. M.

Bálint Sándor munkássága : Bibliográfia / Gyuris György. - Budapest : [Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány] ; Szeged : [Múzeumi Tudományért Alapítvány], 2007. - 122 p. ; 24 cm. - ISBN 978-963-06-2352-0

Számadás ötven év terméséről

(Csáky S. Piroska: *A Forum Könyvkiadó bibliográfiája 1957–2006*)

A közelmúltban jelent meg több mint négyszázötven oldal terjedelemben az ismert újvidéki kiadó eddigi könyveit számba vevő kiadvány. Mozgalmas, történésekben, változásokban gazdag évtizedeket élt meg a kiadó – ahogy azt Bordás Győző, aki a kiadó vezetője volt 1987 és 1995 valamint 2002 és 2007 között – előszavában írja. A pár oldalas írás röviden összefoglalja a kiadó életútját és számszerűsíti eredményeit is: ötven év alatt 2220 könyvet jelentettek meg, ami évente átlagban negyvenöt kötetet jelent. Értékközpontú kiadónak tartja a Forumot, hisz a meghatározó vajdasági magyar íróegyénségek (Sinkó Ervin, Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Fehér Ferenc, Varga Zoltán, Gion Nándor stb.) kiteljesedését segítette.

A kötet összeállítója, Csáky S. Piroska bevezetőjének *A bibliográfia tanulságai* címet adta, és valóban többről szól írása, mint a kötet használatának leírása. Művelődéstörténeti szempontból mutatja be a fontos küldetést teljesítő kiadót. Megtudhatjuk, hogy 1957. február 8-án alakult meg a kiadó, és – kissé sarkítva – a következő periódusokra osztható munkásságuk: 1. indulás éve, 2. irodalmi művek kiadója, 3. gyermek- és ifjúsági irodalom népszerűsítője, 4. képzőművészeti albumok kiadása, 5. hely- és művelődéstörténeti művek megjelentetése, 6. sorozatok kiadása, 7. alapozó művek kiadója.

A bibliográfia tulajdonképpen az összeállító sorrendben harmadik Forum-bibliográfiája. Az első 1984-ben jelent meg, az 1957 és 1983 közötti termést regisztrálja. Ennek folytatása a 2000-ben megjelent kiadvány, amely az 1984 és 1999 közötti időszakot foglalja össze, míg a jelen kiadvány az ötven év teljes termését közli.

A kiadó első, 1957-ben megjelent, egyetlen kötete egy szerbhorvát nyelvkönyv volt. A kö-